

FAGFELLEVDERT ARTIKKEL

Referanse til artikkelen: Kirsten Jæger Fjetland, Anita Gjermestad et. al. (2019). Forsknings sirkler som metode for kunnskaps- og kompetanseutvikling i tjenestetilbud til personer med utviklingshemming. *Fontene forskning*, 12(1), 43-57.

NØKKELOD: UTVIKLINGSHEMMING, FORSKNINGSSIRKLER, NARRATIV KUNNSKAPSBASERT PRAKSIS, MILJØTERAPEUTER

Kirsten Jæger Fjetland,
Førsteamanuensis, phd,
Fakultet for Helsefag,
VID Vitenskapelige
Høyskole,
kirsten.jaeger.fjetland@
vid.no

Anita Gjermestad,
Førsteamanuensis, phd
Fakultet for Helsefag,
VID Vitenskapelige
Høyskole,
anita.gjermestad@
vid.no

Ulf Berge,
Høyskolelektor,
Fakultet for Helsefag,
VID Vitenskapelige
Høyskole

Vibeke Glørstad,
Førstelektor, Fakultet
for Helsefag, VID
Vitenskapelige Høy-
skole

Elisabeth Kiær,
Førstelektor, Fa-
kultet for Helsefag,
VID Vitenskapelige
Høyskole

Laila Luteberget,
Førstelektor, Fakultet
for Helsefag, VID
Vitenskapelige Høy-
skole

Forsknings sirkler som metode for kunnskaps- og kompetanseutvikling i tjenestetilbud til personer med utviklingshemming

I artikkelen presenteres resultater fra en studie av tre forsknings sirkler gjennomført i samarbeid mellom miljøterapeuter i tjenester til personer med utviklingshemming og forskere ved VID vitenskapelige høyskole. Hensikten var å utforske miljøterapeutenes erfaringer med utvikling av kunnskap og kompetanse gjennom arbeid i forsknings sirkler. Tema for forsknings sirklene var å utvikle kunnskap og kompetanse i miljøarbeid knyttet til utfordrende atferd, psykisk uhelse og kommunikasjon i møte med personer med utviklingshemming. Gjennom dialog i forsknings sirklene og utviklingsprosjekt på egen arbeidsplass, utviklet miljøterapeutene ny kunnskap og kompetanse i møte mellom teoretisk kunnskap, erfaringsbasert kunnskap og praksisfortellinger. Dette beskrives som *ansikt-til-ansikt kunnskap og strukturell kunnskap*. Artikkelen konkluderer med at kunnskap- og kompetanseutvikling i forsknings sirkler i denne studien kan beskrives som *narrativ kunnskapsbasert praksis*.

Ansatte i helse- og omsorgstjenester skal yte individuelt tilpassede og faglig forsvarlige tjenester til personer med utviklingshemming. Tjenestene skal være forankret i anerkjent teoretisk kunnskap og brukerkunnskap i tråd med gjeldende retningslinjer (Helsebiblioteket, 2019; Helse- og omsorgstjenesteloven, 2011). Det er lite tilgjengelig kunnskap om hvordan kvalitetsarbeid og kunnskapsbasert praksis kan implementeres i hverdagsliv og tjenester til personer med utviklingshemming, til tross for at det finnes generelle modeller for kunnskapsbasert praksis og at det skjer systematisk kvalitetsforbedringsarbeid og kompetanseheving i tjenestene (se f.eks. Helsebiblioteket, 2018a; 2018b; Nortvedt, Jamtvedt, Graverholt, Nordheim & Reinart, 2012). Det skjer alvorlige brudd i individuell tilpassing, og det er høy risiko og mangelfull kompetanse i tjenestene (NOU (2016:17) Helsetilsynet, 2016; Helse direktoratet, 2018a). Konsekvensen av dette er blant annet at personer med utviklingshemming opplever brudd på grunnleggende menneskerettigheter, på tvers av alder, livsmiljø og arenaer (NOU 2016:17; Söderström & Tøssebro, 2011). Vi mener det er stort behov for å utvikle kompetanse som er tilpasset tjenestepraktiser i hverdagslivet til personer med utviklingshemming.

Flere studier har utforsket kompetanseutvikling

ved bruk av praksisfortellinger, relasjonelle tilnærminger og etisk refleksjon (Pettersen, Vindenes, Tollefsen & Rommetveit, 2012; Lorentzen, Pettersen & Næss, 2018). I et prosjekt har Paulsen, Haug og Hjelmeland (2015) anvendt *fagring* som metode for kunnskapsbasert praksisutvikling i tjenester til personer med utviklingshemming, en metodisk tilnærming som minner om forsknings sirkler. Kunnskapsbanken til NAKU (2019) er en viktig fagressurs for kompetanseutvikling. I internasjonal forskning er *active support* et eksempel på et evidensbasert intervensjonsprogram for kompetanseutvikling i tjenester til personer med utviklingshemming (Mansell & Beadle-Brown 2012). Dette programmet har fokus på organisatoriske opplæringsprogrammer knyttet til meningsfull deltagelse, livskvalitet og personsentrerte tjenester. Det mangler norske studier som tar utgangspunkt i miljøterapeuters utfordringer og erfaringskunnskap og som samtidig anvender kunnskapsbasert praksis tilpasset tjenester til personer med utviklingshemming.

Utgangspunktet for denne artikkelen er erfaringer fra en studie med tre forsknings sirkler⁹ som ble gjennomført sammen med miljøterapeuter i helse- og omsorgstjenester. Vi vil drøfte hvordan forsknings sirkler kan være en fruktbar metode for å heve kompetanse og kunnskap i tjenester til voksne personer med utviklingshemming.

Forskningssirkler og teoretisk ståsted

En forskningssirkel kan beskrives som en studiesirkel hvor forskere og praktikere jobber systematisk over tid med å utforske en tematikk og/eller spørsmål som de blir enige om (Holmstrand, Härnsten & Löwstedt, 2008). Intensjonen er at endringer og utvikling av praksis skal fremmes gjennom innsikt i ulike kunnskapsformer. En sentral verdi er myndiggjøring ved at forskningssirkelen anvender demokratisk, likeverdig dialog mellom praktikere og forskere (Holmstrand et al. 2008). Pedagogen Freire (1970/2006) beskriver dette som utvikling av innsikt og forståelse gjennom frigjørende dialog. Dialogen som kunnskapskilde innebærer et syn på kunnskap som kontekstuell og situert til praksis, hvor omdreiningspunktet er sosiale relasjoner og deltakelse i samtaler med utveksling av erfaringer (Dysthe, 2001; Lave & Wenger, 1991). Dialog, erfaringsutveksling og refleksjon er basert på et flerstemmig kunnskapssyn (Bakhtin, 2005). I denne kunnskapstradisjonen er narrativ fortelling en sentral kilde til ny kunnskap (Jansen, 2013; Ricoeur, 1992; Strømfors & Edland-Gryt, 2013). Samtalene i forskningssirkelene er slik sett basert på et kunnskapsideal hvor deltakere bidrar med sin personlige kompetanse ved å dele på ordet, møte hverandre med gjensidig respekt og stille kritiske spørsmål til egen praksis (Bakhtin, 2005; Dysthe, 2001).

Forskningssirkler er brukt som metode for kunnskapsutvikling innen flere felt; skole/utdanning, helsetjenester, sosiale tjenester, miljøteknologi, forskning og organisasjonsarbeid (Bjerkholdt & Stokke, 2017; Holmstrand et al., 2008; Persson, 2008; Skovhus & Buhl, 2014; Thomsen, Buhl & Boelskifte Skovhus, 2017). Forskningssirkler er derimot i liten grad prøvd ut i tjenester for personer med utviklingshemming, tjenester som kjennetegnes av krav om aktiv tilstedeværelse i arbeidshverdagen og lite ressurser til fag- og kompetanseutvikling.

Tjenesteyting i hverdagslivene til personer med utviklingshemming forutsetter kunnskap og kompetanse til å forstå og handle i sammensatte og komplekse situasjoner (Hovland, 2011; Lorentzen, 2006). Kunnskapsgrunnlaget for forskningssirkler omfatter

både *erfaringsbasert kunnskap, brukerkunnskap og forskningsbasert kunnskap* (www.kunnskapssenteret.no). Erfaringsbasert kunnskap kjennetegnes ved at den er subjektiv og uttrykkes i personens unike handlinger i situasjonen den springer ut fra og anvendes i (Grimen, 2009). Et viktig element i erfaringsbasert kunnskap formidles som narrative fortellinger (Fjetland, 2015; Hovland, 2011). Brukerkunnskap viser til brukernes erfaringer og stemme, og forskningsbasert kunnskap kan beskrives som kunnskap som har generell relevans ved å klargjøre årsakssammenhenger som kan leses og læres løsrevet fra situasjoner og kontekster (Grimen, 2009).

Kompetanse er noe mer enn teoretisk og praktisk kunnskap. Det innebærer å fylle en stilling med kvalifikasjoner som er nødvendige for å ivareta bestemte yrker og oppgaver, og omfatter både sektorkompetanse og den enkeltes personlige kompetanse (Delås, 2011). Skau (2017) skiller mellom tre aspekter ved personlig kompetanse som samlet utgjør en helhetlig forståelse; teoretiske kunnskaper, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse. Kompetanse utvikles ved at det gis rom for ulike kunnskapsperspektiver for å belyse en situasjon og at disse ulike ståstedene for kunnskap møtes med engasjement og interesse. I denne studien legger vi til grunn et kompetansebegrep som viser til alle disse kunnskapsformene.

Hensikten med studien var å bidra med kunnskap om kompetanseutvikling sammen med miljøterapeuter i tjenester for personer med utviklingshemming, for å fylle kunnskapshull knyttet til kompetanseheving og bruk av forskningssirkler. Målet med artikkelen er å diskutere miljøterapeutenes erfaringer med kunnskaps- og kompetanseutvikling gjennom prosjektet, med utgangspunkt i følgende forskningsspørsmål: *Hva kjennetegner miljøterapeuters erfaring med kunnskap- og kompetanseutvikling i forskningssirkelarbeid i tjenester til personer med utviklingshemming? Hva erfarer miljøterapeuter bidrar til kunnskap og kompetanseutvikling i forskningssirkler? Hva erfarer miljøterapeuter i forskningssirkelene er rammer og strukturer for kunnskap og kompetanseutvikling?*

Arbeidsprosessen i de tre forskningsgruppene

Forskningsgruppene var gruppert omkring tre temaområder: a) *Samspill og kommunikasjon med personer med alvorlig utviklingshemming*, b) *utviklingshemming og utfordrende atferd* og c) *utviklingshemming med psykiske helseutfordringer*. Hver gruppe bestod av seks til åtte deltagere, to fra hver arbeidsplass. De tre forskningsgruppene hadde lik progresjon og ble gjennomført med månedlige møter på tre timer over en periode på halvannet år (2015-2016). Arbeidsprosessen omfattet to faser inspirert av lignende prosjekter i barnevernet (Slettebø, 2013), med seks møter i hver fase, samt felles oppstarts-, midtveis- og sluttseminar. I tillegg hadde sirkeldeltagerne avsatt to timer til ukentlig forberedelse og etterarbeid mellom møtene.

I fase én utarbeidet hver sirkel tema og problemstillinger for å utforske miljøterapeutenes kompetansebehov. Det var forskningsgruppelederens ansvar å skaffe til veie aktuell forskning og teoretisk kunnskap til de valgte temaene. Aktuell teori og forskning sammen med deltagerens egne erfaringer og fortellinger fra praksis var omdreiningspunktet for diskusjoner og refleksjoner i møtene i fase én. Den første fasen var forløper for de aksjonene som ble gjennomført i andre fase.

I fase to planla miljøterapeutene et utviklingsprosjekt i sin egen praksis som de gjennomførte og dokumenterte med veiledning av sirkel lederne og de andre sirkeldeltagerne. Tema for møtene i den andre fasen var miljøterapeutenes fortellinger fra erfaringer med utviklingsprosjektene, og hvilke ressurser og barrierer de opplevde i dette arbeidet. De utviklingsprosjektene som ble satt i gang i fase to kan forstås som konkrete aksjoner og endringer for å øke tjenesteyterens læring og kompetanse på individ-, gruppe- og systemnivå. Samlet sett kjennetegnes begge fasene i forskningsgruppenes arbeidsprosess av stegene i en forskningsprosess; avklaring av problemstilling, kunnskapsinnhenting, kobling av teori med erfaringskunnskap samt analyser av erfaring, teori og forskning (Slettebø, 2013).

Forskningsgruppelederne hadde ansvar for møte-

ledelse og dokumentasjon av innhold og arbeidsprosess. I begge fasene hadde de oppgaver med å sikre at alle kom til orde og fikk stille åpne spørsmål på sirkelmøtene. Dialogen ga rom for anerkjennelse av ulike fortellinger, også det man ikke lykkes med, gjennom aksept for mangfoldet av utfordringer i praksis. Lederrollen omfattet også å formidle betydningen av rammer, så som obligatoriske hjemmeoppgaver, utforming av fortellinger fra egen praksis, litteraturlæsning mellom sirkelmøtene, samt oppgaver knyttet til prosjektutvikling i fase to.

Metodisk ramme

Studien er basert på en deltakerbasert og aksjonsrettet forskningstradisjon (Holmstrand et al., 2008; Persson, 2008; Seim & Slettebø, 2017). Vi satte fokus på deltakernes opplevelser og erfaringer med kompetanseutvikling og endringsarbeid i egen praksis. Forskerne og miljøterapeutene er likeverdige medforskere i en endringsprosess, der praktikerne styrer innholdet og forskerne har ansvar for prosessen i arbeidet. Forskning i forskningsgrupper innebærer slik sett en spenning mellom deltakelse og nærhet på den ene siden og observasjon og distanse på den andre siden, noe som er grunnleggende i all forskning (Fangen, 2010; Thomassen, 2006; Wadel, 1991). For stor grad av nærhet kan bidra til å ufarliggjøre og dekke over mangelfull praksis. For stor grad av distanse kan forstyrre deltakernes opplevelse av likeverd og tillit.

Studiens deltagere

I de tre forskningsgruppene var det totalt 28 deltakere mellom 30 og 60 år. 22 miljøterapeuter og seks forskere fra høyskolen som var sirkel ledere. Miljøterapeutene ble rekruttert via åpen annonsering og invitasjon til fakultetets praksisnettverk på mail. De representerte fire ulike kommuner og utgjorde en tverrfaglig gruppe med vernepleiere, sykepleiere, ergoterapeuter, sosialpedagog, førskolelærer og barnevernspedagog. Alle var tilknyttet tjenestefelt med botilbud og dag- og aktivitetstilbud for personer med utviklingshemming. Lederne av forsknings-

sirkelene hadde alle helse-, sosial- eller samfunnsfaglig bakgrunn og var tilknyttet samme fakultet med klinisk eller forskningsbasert erfaring fra feltet. Studien ble meldt og godkjent av NSD (prosjektnr. 42531). Studien er gjennomført i henhold til forskningsetiske retningslinjer, og deltagelse var basert på informert samtykke som ble innhentet av alle miljøterapeutene.

Metodevalg og dataproduksjon

Vi brukte følgende forskningsmetoder til dataproduksjon i denne studien:

1. Deltakelse og observasjon i planlegging og gjennomføring av forskningssirkelene og ved oppstart-, midtveis- og sluttseminar. Datagrunnlag: Referat skrevet av sirkellederne.
2. Refleksjonssamlinger med sirkellederne før og etter møtene. Datagrunnlag: Personlig loggføring ved sirkellederne.
3. Egevalueringssamtale med deltakerne i hver forskningssirkel. Datagrunnlag: Transkriberte lydopptak.

Referater fra møtene beskrev innhold, tematikk og fokus for diskusjoner i møtet, samt godkjenning og kommentarer til forrige møte, til sammen 36 fylldige referater fra de tre forskningssirkelene. Referatene har varierende form og empirisk kvalitet. Noen gjengir utsagn tett på deltagerne i sirkelene, mens andre er mer oppsummerende og refererende i sin form.

Målet med refleksjonssamlinger for sirkellederne mellom hvert møte var å utforske deltakernes utvikling av kunnskap og kompetanse, samt erfaring med lederrollen gjennom refleksjon over praksis i forskningssirkelen. Sirkellederne førte egne logger fra refleksjonssamlingene.

Forskerne ledet egevalueringssamtaler med miljøterapeutene halvveis i forskningssirkelprosessen. Disse samtalene ble gjennomført som fokusgruppe-intervjuer (Malterud, 2012). Fokusgruppeintervjuene tok utgangspunkt i en intervjuguide med fem tema knyttet til erfaringer med og utbytte av arbeidet i forskningssirkelen. Intervjuguiden omfattet spørsmål om faglig og personlig læring, betyd-

ningen av å dele praksisfortellinger og erfaringer, og spørsmål om hva forskningssirkelarbeidet hadde betydning for egen arbeidsplass. Hver samtale var ca én time, den ble tatt opp på bånd og transkribert ordrett. En styrke ved disse samtalene var at forskerne kom tett på miljøterapeutenes samlede erfaringer som gruppe. En innvending er at den enkeltes individuelle erfaringer ikke kom tydelig fram, samt at egevalueringen ikke omfattet andre fase i prosjektet.

Metodevalg og dataproduksjon i denne studien innebar at forskerne hadde flere roller og ansvarsområder i forskningssirkelen. Forskerne som var ledere i sirkelene, hadde rolle som deltager samtidig som de gjorde observasjoner underveis for å lære om forskningssirkelene som arbeidsform. De hadde ansvar for produksjon av datamateriale gjennom observasjon og skriftlige referater. Denne kombinasjonen av roller kan forstås som en form for deltagende observasjon (Fangen, 2010; Wadel, 1991). Samtidig var fasilitator-rollen sentral. Fasilitator-rollen omfattet å legge til rette for å gi anerkjennende rom i refleksjon og dialogen i sirkelen slik at alle deltakernes stemme, deres erfaringer og ressurser kom fram. Det innebar blant annet å rette oppmerksomheten mot den sosiale dynamikken i gruppen uten å kontrollere den.

Gyldighet og kritisk blikk på metode

Forskningsetikk og gyldighet i deltagerbasert aksjonsforskning handler om at forskeren evner å ha en kritisk holdning og bevissthet om egen innflytelse på dataproduksjonen (Hummelvold, 2011). I deltagende aksjonsforskningsprosjekter er forskerne del av prosesser for kompetanseutvikling samtidig som de forsker. Dette kan utfordre deltagerens mulighet til å reise kritiske spørsmål både til forskningssirkelmetodikken og kunnskapsproduksjonen i prosjektet (Postholm & Moen 2009). Egevalueringssamtaler innebærer en slik konkret utfordring. Individuelle intervjuer kunne kanskje i større grad åpnet for kritiske spørsmål. Samsvar mellom de ulike grupperes referatform samt systematikk og konsistens i tema for loggføring fra refleksjonssamlinger ville styrket

datagrunnlaget. At vi var flere forskere som ledet sirklene og reflekterte over resultatene sammen, kan ha bidratt til et til kritisk blikk, men det er også mulig vi gikk glipp av nyanser og motsetninger i datamaterialet. Vi erfarte imidlertid at det var en styrke å være seks forskere for å opprettholde en kritisk holdning og bevissthet på innflytelse og tolkning av data. At alle miljøterapeutene gjennomleste og godkjente referatene fra forskningssirkelmøtene var betydningsfullt for å styrke valideringen av datamaterialet.

Selv om personer med utviklingshemming fra de ulike tjenestene ikke var deltakere i studien, argumenterer vi for at deres stemme implisitt kom til uttrykk gjennom miljøterapeutenes erfaringer og fortellinger. I ettertid ser vi at brukerdeltagelse i forskningssirkelen ville styrket gyldigheten i studien.

Analyse

Analysen av datamaterialet tok utgangspunkt i forskningsspørsmålene: *Hva kjennetegner kunnskaps- og kompetanseutvikling i forskningssirkelarbeid i tjenester til personer med utviklingshemming?*

Artikkelforfatterne analyserte datamaterialet fra forskningssirklene de selv hadde ledet og sammenholdt med data fra de andre sirklene for å utforske sammenhenger, likheter og forskjeller knyttet til kunnskap og kompetanseutvikling. Vi analyserte datamaterialet fortløpende under gjennomføringen av forskningssirkelen og etter prosjektslutt.

Analyseprosessen kan beskrives som narrativ tematisk innholdsanalyse for å finne fram til hvilke kjennetegn ved kunnskap og kompetanse som viste seg i datamaterialet (jfr. Thagaard, 2018; Riessman, 2008). Analyseprosessen omfattet tre lesninger. Første lesning var en naiv og åpen tilnærming til hele datamaterialet med spørsmålet; *hva forteller miljøterapeutene om forskningssirkelarbeidet?* Andre lesning var en tematisk lesning med fokus på hva miljøterapeutene forteller om eget læringsutbytte, kunnskap og kompetanse i forskningssirkelarbeidet, jfr. forskningsspørsmålene. Den tredje var en fortolken-

de og teoretisk informert lesning for å komme frem til meningsbærende begrep og overordnede kategorier.

Resultat

Resultatet fra analysen av den tredje lesningen var en beskrivelse av to tematiske kjennetegn og kategorier ved kunnskaps- og kompetanseutvikling i forskningssirklene i denne studien: *Ansikt til ansikt-kunnskap* og *strukturell kunnskap*. Kategoriene beskrives og begrunnes i neste avsnitt og vil diskuteres og fortolkes i diskusjonskapittelet.

Ansikt til ansikt-kunnskap

Ansikt til ansikt-kunnskap er basert på kunnskap og kompetanse som utvikles og anvendes i arbeidshverdagens dialoger og i relasjoner mellom personer med utviklingshemming og miljøterapeutene, i dialoger og relasjoner mellom deltakerne i forskningssirklene, samt i møter mellom deltakerne i forskningssirklene og deres kolleger i egne tjenesteproseser. Ansikt til ansikt-kunnskap har bakgrunn i at miljøterapeutene i denne studien understreker betydningen av møtet mellom teori og praksis, økt trygghet og mot i yrkesrollen, samt fortellinger i kvalitets- og fagutviklingsarbeidet.

Møte mellom teori og praksis

Ansikt til ansikt-kunnskap omfatter miljøterapeutenes kompetanse i å reflektere over egne opplevelser og erfaringer med å være nær hverdagslivet til enkeltpersoner som lever i sårbare livssituasjoner. Miljøterapeutene i alle tre forskningssirklene beskrev møtet mellom utfordringene til brukerne som enkeltpersoner og den teoretiske kunnskapen, som en sentral kilde til kunnskap. Miljøterapeutene formidlet at faglig oppfrisking ga aha-opplevelser og økt faglig bevissthet, og at fokus på teori og forskningsbasert kunnskap i første fase av forskningssirklene hadde styrket kunnskapsfundamentet i det faglige arbeidet med enkeltmennesker.

Miljøterapeutene utviklet selv temaer som skulle utforskes i sirkelmøtene, mens sirkellederne tok

ansvar for å finne relevant litteratur. Miljøarbeiderne pekte på at dette bidro til læring:

«Det var veldig bra at man (...) fikk klar litteratur vi skulle lese. Så trengte vi ikke bruke masse tid på å finne ut hva vi skulle fordype oss i. (...). Dermed lærte man en del bare ved å lese den litteraturen.» (deltaker forskningssirkel 3).

En av miljøterapeutene i forskningssirkel 3 uttrykte det slik

«Det er det faglige som har vært veldig kjekt. Har på en måte våkna litt opp. (...) Det å drive den lille gravingen, det hadde vi ikke gjort ellers».

Miljøterapeutene trakk fram at teorier og generelle forståelsesmodeller for atferd, psykisk helse/lidelse, relasjon og tilknytning, språkmiljø, kommunikasjon og samspill bidro til endret forståelse. De trakk også fram at økt kunnskap og forståelse for spesifikke utviklingsfremmende metoder, redskap og tiltak førte til endringer i deres daglige praksis. De fortalte at det var verdifullt å kunne drøfte teori og å relatere teoretiske perspektiver til konkrete eksempler fra hverdagslivene til personene de ga bistand og omsorg til. Miljøterapeutene mente dette hadde bidratt til å utvikle nye språklige begreper, økt forståelse og analytisk kompetanse i konkrete situasjoner med utfordringer for brukerne i deres hverdagsliv.

Møtene mellom teori og praksis bidro også til holdningsendringer. Miljøterapeutene kom til forskningssirkelene med eksempler på situasjoner ved enkeltpersoners livssituasjon som de opplevde som fastlåste og utfordrende. De forklarte dette blant annet med å vise til at utfordringene skyldtes personlige egenskaper ved brukeren og brukte moraliserende og nedgraderende beskrivelser, slik Lorentzen (2006) også påpeker i sine studier. Forskningssirkelene ga rom for å utforske alternative forklaringsmodeller for å forstå enkeltpersonenes hverdagsutfordringer, basert på forskningsbasert fagkunnskap. Tilgang til et nytt språk og nye perspektiver for å forstå brukere i sårbare livssituasjoner framsto som en

sterk motivasjon for å utforske teoretisk kunnskap og endre holdninger og arbeidsformer.

Vi kan oppsummere at dialogen mellom ny teoretisk fagkunnskap og nærhet til brukernes og praksis bidro til endringer og økt kvalitet i brukerens hverdagsliv. Som følge av implementering av nye verdier, teorier og metoder, fikk brukere gjenoppta ferdigheter og aktiviteter. Miljøterapeutene beskrev for eksempel at de hadde tatt i bruk nye verktøy for kartlegging og at det hadde skjedd endringer i tiltaksplanarbeid og praksis for brukermedvirkning.

Trygghet og mot i yrkesrollen

Med kategorien *ansikt til ansikt-kunnskap* viser vi til at miljøterapeutene begrunnet kunnskapsutviklingen i forskningssirkler med at både teori- og fagperspektiv, samt yrkesutøvernes nærhet til brukere ble utforsket sammen. Miljøterapeutene uttrykte at de var blitt trygget og styrket i faglige begrunnelser og argumenter i arbeidshverdagen. De mente den faglige oppfriskingen og utveksling av erfaringer ga motivasjon til endringsarbeid og bidro til at de opplevde økt anerkjennelse og trygghet på sin egen kompetanse.

Miljøarbeiderne beskrev for eksempel at styrket faglig trygghet gjennom forskningssirkelen bidro til endringer i rigide omsorgskulturer i tjenestene. En forteller: «Først nå har jeg argumentene som skal til for å slå i bordet», (deltaker, forskningssirkel 1). Flere fortalte at de videreførte forskningssirkelens teoretiske fokus til personalmøter på egen arbeidsplass ved at de hadde innlegg på fag- og personalmøter sammen med kolleger. Miljøterapeutene la spesielt vekt på at prosjektarbeidet i fase to, planlegging og gjennomføring av konkrete kvalitetsforbedringer for en bestemt bruker, bidro til å «tvinge» fram arbeid med kunnskapsforbedring og refleksjon i hele personalgruppa. Bare slik kunne de sikre at deres prosjekt lyktes, hevdet de. Miljøterapeutene beskrev at kompetanseutviklingen ga personlig vekst, økt glede og engasjement i deres egen profesjonsutøvelse:

«Etter halvannet år har jeg vokst personlig

også, og lært mange ting jeg ikke klarer sette fingeren på». (deltaker forskningssirkel 3).

Miljøterapeutene understreket at anerkjennelse fra leder og kolleger, felles engasjement for kvalitetsutvikling og arbeidsglede var viktige faktorer for å bygge opp trygghet og selvtillit i profesjonsrollen. Dette kan forstås som begrunnelse for at de mente det var sammenheng mellom faglig og personlig vekst.

Narrative fortellinger i kvalitets- og fagutviklingsarbeidet

Miljøterapeutene begrunnet også ansikt til ansikt-kunnskap med rammen for dialogen i forskningssirkelene. De kunne dele og reflektere over fortellinger med kolleger fra lignende praksiser. Det innebar å arbeide med å formidle erfaringer og forstå hverandre. Miljøterapeutenes nærhet til brukernes hverdagsliv og livsløp ga fortellinger som berørte alle emosjonelt og etisk, noe som forsterket ansvarsfølelsen og handlingsmoralen. Selv om forskningssirkelene ikke hadde deltakere med utviklingshemming, bidro miljøterapeutene med sine fortellinger fra egen praksis til å synliggjøre brukerstemmen i forskningssirkelene. Vi oppfatter dette som et grunnleggende utgangspunkt og innhold i ansikt til ansikt-kunnskap.

Fortellingene som kilde til kunnskapsutvikling knyttet miljøterapeutene til å utforme, dele, reflektere over og diskutere fortellinger fra egen praksis. En miljøterapeut sa det slik: *«det at du må anstrenge deg litt for å forklare ting på en annen måte»* (deltaker forskningssirkel 3). Miljøterapeutene erfarte at de på denne måten utviklet nye forståelser av hva som er viktig for å forstå ulike situasjoner. Formidling av fortellinger skjedde i et samarbeid med kolleger som gjenkjente situasjoner, stilte engasjerende, anerkjennende og utfordrende spørsmål og foreslo andre forståelsesperspektiver. Dette ga mulighet til å diskutere temaer som selvbestemmelse, livskvalitet, makt og avmakt fra et brukerperspektiv. Slik utviklet deltagerne ny mening og forståelse av situasjoner og av hva som sto på spill i hverdagslivet til den enkelte bruker, slik denne miljøterapeuten uttrykker.

«Du ser gjerne ting fra litt andre sider når man hører selv og på en måte argumenterer for å få fram poenget ditt. (...) å bli bevisst på det en skal fortelle og få fram faglige ord og vendinger og type argumentasjon.» (deltaker sirkel 3)

Miljøterapeutene la vekt på betydningen av å tenke høyt sammen, speile egne tanker og reflektere over fortellinger fra den enkeltes utfordringer i arbeidshverdagen. Fortellingene bidro til felles undring og vurdering av handlingsmuligheter.

«For meg har forskningssirkelen vært en vekker for praksis, det å sette ord på selvfølgeligheter og se etikken bak» (deltaker, sirkel 2).

Fortellingene ga gjenkjennelse som skapte engasjement og bidro til å bevisstgjøre og styrke brukerperspektivet til miljøterapeutene. Miljøterapeutene erfarte og ga uttrykk for at dette bidro til økt kvalitet i hverdagslivet til brukerne:

«Arbeidet med fortellingene har vært fint, jeg føler jeg personlig har fått mye. Særlig har det vært inspirerende å treffes her og lære av andres erfaring. Diskusjonen i gruppen som får frem likheter på tvers av arbeidsplasser har gitt mye læring.» (deltaker, sirkel 2).

Fortellinger ble iscenesatt på ulike måter i sirkelene. Noen deltakere framhevet betydningen av å ha som oppgave å skrive ned en fortelling som de skulle presentere for de andre på neste møte. I sirkelen om utfordrende atferd valgte deltagerne tema som de drøftet med sine egne personalgrupper, og tok med innspillene fra kollegaer tilbake til sirkelmøtet. Fortellinger i forskningssirkelen tok de igjen med tilbake til kollegaene. Dette bidro til endringer i praksis, for eksempel til at de laget faste faghalvtimer og etikk-kafé, utviklet systematiske rutiner for å forebygge utfordrende atferd. Deltakerne la vekt på at det var viktig å dele både utfordringer og gode eksempler. De opplevde det som en anerkjennelse av sin egen erfaringskompetanse og som utviklende for egen praksis.

Oppsummert viser *ansikt til ansikt-kunnskap* til miljøterapeutenes erfaringskunnskap, nærhet til brukernes perspektiv som kom frem gjennom fortellingene, samt teoretisk fagkunnskap. Disse ulike kunn-

skapsformene forsterket hverandres mening og betydning og utgjør en særegen kompetanse i denne studien.

Strukturell kunnskap

Kategorien *strukturell kunnskap* viser til at deltagerens utvikling av kunnskap og kompetanse henger sammen med ulike pedagogiske og organisatoriske rammer, som enten fremmet eller utfordret fagutviklingsprosessene ved egen arbeidsplass.

Pedagogiske rammer for kompetanseutvikling

Miljøterapeutene mente det var viktig å ha mulighet til å komme vekk fra arbeidsplassens nødvendige gjøremål. Å møte kolleger utenfor arbeidsarenaen bidro til fellesskap og et mer distansert blikk på felles erfaring og kunnskap. Deltakerne fikk hjemmeoppgaver med å skrive ned fortellinger fra arbeidshverdagen for å dele dem i sirkelmøtene, lese teori og innhente informasjon og synspunkter fra kolleger i egen tjenestepraksis. De opplevde at å strukturere kompetanseutviklingen ved hjelp av hjemmeoppgaver, var en pedagogisk ramme som fremmet læring, selv

om noen også beskrev det som «tvang».

En annen sentral pedagogisk ramme for kompetanseutvikling gjennom forskningssirkler, var knyttet til planlegging, utvikling og gjennomføring av egne utviklingsprosjekt i fase to. I alt ni utviklingsprosjekter ble igangsatt av miljøterapeutene i de ulike praksisene.

Miljøterapeutene formidlet at de hadde lite erfaring med å planlegge, gjennomføre og implementere endrings- og kvalitetsarbeid gjennom utviklingsprosjekter på sin egen arbeidsplass. De beskrev utviklingsprosjektene i egen praksis som ble gjennomført i fase to som lærerike og verdifulle, men også som krevende å utvikle og gjennomføre. Utvikling av strukturell kunnskap innebar fellesskap og veiledning i prosjektarbeid.

Miljøterapeutene ga uttrykk for at utviklingsprosjektene skapte endringer med økt kvalitet i enkeltpersoners (brukernes) hverdagsliv. Noen miljøterapeuter fortalte om ansatte som sluttet å låse seg inn hos beboere. De begynte å ringe på døren og vente til vedkommende åpnet døren selv. Flere ansatte hadde da erfart at de ble avvist av beboeren, noe

Tabell 1. Utviklingsprosjekt i forskningssirkelarbeidet

FORSKNINGSSIRKEL	UTVIKLINGSPROSJEKT
Utviklingshemming med psykiske helseutfordringer	1. Dempe stress og sårbarhet hos personer som ankommer dag- og aktivitetstilbud. 2. Fremme autonomi og legge til rette for selvstendighet og økt aktivitet 3. Skape trygghet for å fremme deltagelse i hverdagen
Utviklingshemming og utfordrende atferd	4. Tilpasning av fagadministrativt system for å hemme utfordrende atferd. 5. Hvordan fokus på demens i møte med person med down syndrom kan hemme utfordrende atferd. 6. Bruk av etikk-kafé i personalgruppe for å øke ferdigheter i å hemme utfordrende atferd.
Samspill og kommunikasjon med personer med alvorlig utviklingshemming	7. Utvikling av kartleggingsverktøy for nye brukere ved dag- og aktivitetssenter 8. Framsnakking som verdi i miljøarbeidet 9. Bruk av nettbrett og bilder som ressurs i dialog med person som ikke uttrykker seg språklig

de opplevde som sårt og vanskelig. Det ga imidlertid også grunnlag for viktige refleksjoner og endringer. Et annet eksempel var at mer kartlegging og informasjonsflyt i møte med personer med utfordrende atferd, bidro til økt deltagelse og selvstendighet for beboerne i hverdagen. Et tredje eksempel var søkelys på brukernes sårbarhet i overgangssituasjoner på dag- og aktivitetstilbud. Refleksjon og endret praksis bidro til å dempe stress og uro når brukerne ankom dag- og aktivitetstilbud. På sluttseminaret formidlet flere miljøterapeuter at målrettet jobbing med kvalitet i hverdagslivet til én person også fikk positive ringvirkninger for andre brukere i tjenestene.

De utviklingsarbeidene som hadde mer systemiske eller strukturelle tematikker, tok opp faglige tilnærminger, holdninger, verdier samt etiske aspekter i det daglige omsorgsarbeidet. Et eksempel var å lage en etikk-kafé i en personalgruppe i et botilbud. Deltagerne erfarte at etikk-kafeen bidro til økt bevisstgjøring av faglige tilnærminger i omsorgsarbeidet. Samtidig bidro den til å utfordre institusjonaliserte tenkesett i den aktuelle tjenesten. Utviklingsprosjektene representerte en sentral pedagogisk struktur for deltakernes kunnskaps- og kompetanseutvikling.

Rammer i egen virksomhet

Miljøterapeutene erfarte at det var krevende å forankre og drive fagutviklingsprosesser i egen virksomhet. De oppga flere grunner til dette; barrierer knyttet til tradisjon, tid, personellressurser, tilgang på materiale, samt ledelse og engasjement. Miljøterapeutene mente også at det hadde sammenheng med manglende plikt, krav eller strukturelle føringer for å drive fagutvikling i tjenestene. På sluttseminaret støttet flere deltakere denne ytringen: «*Det burde vært en plikt og et krav om fagutvikling i tjenester til personer med utviklingshemming*». (deltager forsknings sirkel 2)

Deltagerne formidlet at arbeidshverdagen domineres av konkrete målbare oppgaver og detaljer i beboernes hverdag. De fortalte om manglende tid til planlegging og administrasjon av kvalitetsarbeid, refleksjon og endring. Deltakerne ga uttrykk for å stå

i skvis mellom de daglige omsorgsoppgavene i tjenestene og kravene til fagutvikling og kunnskapsbaserte tjenester. De beskrev at det var utfordrende med krav om tilstedeværelse i daglig omsorgsarbeid, samtidig som personalgrupper med mange tjenesteytere skal involveres i fagutviklingsarbeidet.

Miljøterapeutene pekte på at de savnet tydelig ledelse og strukturer for fagutviklings- og kvalitetsarbeid i tjenestene. Et eksempel på dette var at tjenesteleder kjøpte inn fagstoff/forskning/faglitteratur uten å vurdere om dette var relevant og uten å følge dette opp med å avsette tid og arena for faglige diskusjoner.

Et annet aspekt ved rammer for egen virksomhet er at miljøterapeutene erfarte motstand mot endring og mangelfull støtte i fagfellesskap og hos kollegaer. I en forskningssirkel fortalte de det slik:

«Vi erfarte å få regelrett kjeft fra kollegaer for at vi stilte kritiske spørsmål til tjenestetilbudet, (...) og at vi ikke forstod hva som var til det beste for brukerne. Det er krevende å stå i slike situasjoner med kollegaer, og å være positiv når andre er negative og ikke ser nytten av det å endre seg.» (deltager forsknings sirkel 1).

Miljøterapeutene la vekt på at ledelsens engasjement og evne til å holde «et jevnt trykk på» endringsarbeid var viktig for å få til fagutvikling. De understreket at endringer krever engasjement hos ledelsen, kontinuitet og stabilitet i personalgruppa og fagfellesskapet. Særlig opplevde de det som utfordrende å håndtere høyt antall «små-stillinger» og gjennomtrekk i tjenestene. Både de individuelle og systemfokuserede utviklingsprosjektene som ble igangsatt i fase to, krevde dialog- og refleksjonsprosesser i fagfellesskapet over tid. Ved stor gjennomtrekk og varierende deltagelse grunnet turnusarbeid var det krevende å få kontinuitet i slike prosesser slik denne miljøarbeideren peker på;

«Langturnusen på vår arbeidsplass gjør det særlig krevende å treffe hverandre, treffe andre ansatte og å treffe en samlet personalgruppe». (deltager forsknings sirkel 2).

Oppsummert viser kategorien strukturell kunn-

skap til betydningen av pedagogiske rammer for forsknings-sirkelarbeidet samt organisatoriske rammer for arbeid med kompetanseutvikling i egen virksomhet.

Diskusjon

I diskusjonen vil vi fortolke resultatene med utgangspunkt i forskningsspørsmålet: *Hva kjennetegner miljøterapeuter sin erfaring med kunnskap- og kompetanseutvikling i forskningssirkelarbeid i tjenester til personer med utviklingshemming?* Vi vil sette kategoriene ansikt-til-ansikt-kunnskap og strukturell kunnskap i dialog med kunnskapssynet i forskningssirkelarbeidet. Med utgangspunkt i dette vil vi argumentere fram en modell for kunnskapsbasert praksisutvikling basert på miljøterapeuters erfaring fra forskningssirkler knyttet til tjenestetilbud for personer med utviklingshemming.

Forskningssirkler som narrativ kunnskapsbasert praksis

Utvikling av kunnskap og kompetanse i forskningssirkelarbeidet er sterkt knyttet til et likeverdig møte mellom teoretiske og erfaringsbaserte kunnskapsformer. Gjennom samtalene og aktivitetene i forskningssirkelarbeidet kontekstualiseres deltagerens ulike former for praksiskunnskap i lys av den teoretiske og forskningsbaserte kunnskapen. Kunnskap kontekstualiseres og situeres til den enkeltes tjenestetilbud (Dysthe, 2001; Lave & Wenger, 2004). Da utvikles relevant kunnskap for arbeidshverdagen slik at den får betydning for hverdagslivene og tjenestene til personer med utviklingshemming. Denne formen for kompetanseutvikling er i tråd med faglige og politiske føringer til kvalitet og forsvarlighet (Helse- og omsorgsdepartementet, 2016; NOU, 2016:17).

Kontekstualisering av teoretiske og erfaringsbaserte kunnskapsformer er sentrale elementer i *kunnskapsbasert praksis* (Helsebiblioteket, 2019). I det vi beskriver som *ansikt til ansikt-kunnskap* rettes den kunnskapsbaserte praksisen mot miljøterapeutenes møte med enkeltpersoner med utviklingshemming. Vi argumenterer for at både ansikt til ansikt-

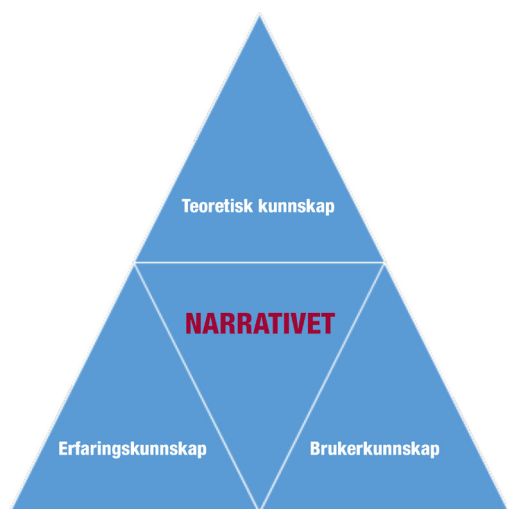
kunnskap og strukturell kunnskap representerer kunnskapsformer som utrunder miljøterapeuter med kompetanse i fagutvikling.

Denne forståelsen av kunnskapsbasert praksis går utover den trinnvise beskrivelsen av kunnskapsbasert praksis som Nortvedt et al. (2012) har utformet, ved at den fremmer erfaringsutveksling og narrative fortellinger. Resultatene går også ut over en tredeling av kunnskapsbasert praksis, ved at betydningen av miljøterapeutenes fortellinger fra praksis har en sentral plass i kunnskapsproduksjonen. Fortellinger beskrives som en særlig ressurs og virkemiddel for kompetanseutvikling ved at de bidrar til å skape sammenheng og forståelse (Strømfors & Edland-Gryt, 2013). Narrativ forståelse kjennetegnes av å skape sammenheng og mening i erfaringer (Bruner, 2008; Ricoeur, 1992). Den narrative forståelsen i forskningssirklene beskrives som tredelt. Den omfatter både vitenskapelig baserte teorier og tidligere forskning, andre deltakeres erfaringer og spørsmål, samt kunnskap om brukerens unike situasjon. Denne analytiske teoretiseringen av miljøterapeutenes egen unike praksis i hverdagslivene til personer med utviklingshemming utvikles i en kunnskapsbasert kontekst hvor narrativitet er det sammenbindende leddet.

Annen forskning støtter også betydningen av narrativitet i kunnskapsutvikling i tjenester til personer med utviklingshemming (Pettersen et al., 2012; Lorentzen et al., 2018) samt i skole og barnehage (Jansen, 2013). Narrativitet er også en pedagogisk ressurs for utvikling av erkjennelse og innsikt i studier fra ulike miljøterapeutkontekster (Fennefoss & Jansen, 2004; Fjetland, 2015; Gjermestad & Luteberget, 2016; Strømfors & Edland-Gryt, 2013).

Det som særpreget den narrative forståelsen i forskningssirklene, var vekselvirkningen mellom teori, forskning, generelle erfaringer og unike fortellinger fra miljøterapeutens egen praksis i møte med enkeltpersoner. Dette narrative kunnskapsmøtet utfordret og skapte nye fortolkninger. Det bidro til å utvide forståelsen av praksis, og ga miljøterapeutene et språk til å forstå og fortolke enkeltbrukeres

hverdagssituasjon på nye måter. Den grunnleggende kompetanseutviklende ressursen i forskningssirklene er da ikke bruken av narrativ i seg selv, men den ressursen som narrativer har til å skape mening og erkjennelse i møtet mellom praksis og de ulike kunnskapsformene i kunnskapsbasert praksis. Vi mener dette synliggjør betydningen av å gi kunnskapsbasert praksis et narrativt omdreiningspunkt slik modellen under illustrerer.

Vi argumenterer derfor for at forskningssirkelarbeidet bidro til at miljøterapeutene utviklet sin kompetanse i å jobbe mer kunnskapsbasert og forskningsinformert i tjenestene. Resultatene viser at dette innebar å utvikle egen personlig kompetanse hvor både teoretiske kunnskaper og yrkesspesifikke ferdigheter inngår, slik Skau (2017) viser til. Miljøterapeutene beskrev seg som tryggere, mer kompetente og kvalifiserte. De framhevet trygghet i yrkesrollen som bakgrunn for økt mot til å igangsette kvalitetsarbeid og endring. Vi tolker dette som resultat av den innsikten og erkjennelsen som ble etablert gjennom narrativ kunnskapsbasert praksis i forskningssirklene.

Ricoeur (1992) viser hvordan narrativ forståelse innebærer etisk og moralsk innsikt og erkjennelse av ansvar. Opplevelsen av ansvar er ifølge Ricoeur

(1992), knyttet til erkjennelse av meg selv som aktør og medforfatter i eget liv. Dette innebærer bruk av dømmekraft og handlekraft (Fjetland, 2015), og det Guillemin og Gillam (2006) kaller etisk mot. Denne handlingskompetansen viste seg hos deltakerne i forskningssirklene gjennom ansikt til ansikt-kunnskap og strukturell kunnskap.

Forskningssirkler som demokratisk og likeverdig kunnskapsutvikling

Forskningssirklenes kunnskapsgrunnlag og deres verdimessige forankring i likeverdighet innebærer gjensidig anerkjennelse av deltagerens erfaringsbaserte kunnskap og akademikernes forsknings- og teoretiske kunnskap. Den pedagogiske betydningen støttes av studier fra ulike tjenesteområder (Holmstrand et al., 2008). Vår studie bidrar til ny kunnskap om hvordan demokratisk kunnskapsproduksjon kan foregå i tjenester for personer med utviklingshemming.

Anerkjennelse og likeverdighet i kunnskapsformer fordrer bevissthet om makt og dialog først og fremst hos forskningssirklenes ledere, som er bærere av en akademisk makt-tradisjon. Det å knytte refleksjon over handling til anerkjennelse for miljøterapeutens etiske kompetanse og dømmekraft er grunnleggende ifølge Strømfors og Edland-Gryt (2013). Det understreker også betydningen av lederens dialogiske og anerkjennende kompetanse, noe som kan åpne for flerstemmige og demokratiske dialoger om praksis (Bakhtin, 1998/2005; Freire, 1999).

Forskningssirkellederens rolle for å mediere kunnskap i møte mellom teori og konkrete situasjoner og enkeltbrukere har vært særlig knyttet til å formidle og utforske fag- og forskningslitteratur som opplevdes relevant for miljøterapeutene. Det tresidige kunnskapsfokuset rundt miljøterapeutenes fortellinger; forskning, egen erfaring og brukerstemmen i miljøterapeuters fortelling, var grunnleggende i sirkelledernes samtaler i forskningssirklene. Omdreiningspunktet for kompetanseutviklingen var dermed miljøterapeutens ansikt til ansikt-kunnskap heller enn at teorikunnskapen i seg selv hadde en

overordnet betydning. Rammen for kompetanseutviklingen var også sosial ved erfaringsutvekslingen som grunnlag i all aktivitet. Slik bidro også forskningssirklene til å skape mer myndiggjorte samarbeidsteam, som er en strategi i kvalitetsarbeidet (Helsedirektoratet, 2018a, 2018b).

Konklusjoner

På bakgrunn av resultatene i studien har vi argumentert for at forskningssirkler kjennetegnes av å bidra til en narrativ kunnskapsbasert praksis som styrker deltagerens analytiske, refleksive og kritiske blikk på egen og andres praksis og utrunder til planlegging og gjennomføring av fagutviklingsarbeid. Vi har videre argumentert for at deltakelse i forskningssirklenes to faser bidrar til å fremme deltakernes ansikt til ansikt-kunnskap og strukturelle kunnskap. Forskningssirkler er slik sett et redskap for å utvikle økt kompetanse i kvalitetsarbeid og endring av praksis i tjenester for personer med utviklingshemming.

Resultatene understreker betydningen av faglig ledelse og engasjement for igangsetting av kvalitets- og endringsarbeid. Både deltagerens erfaringer

med egne hjemmeoppgaver i første fase og igangsetting av utviklingsprosjektene i andre fase støtter dette. Betydningen av forankring og ledelse i fagutviklingsarbeid støttes også av andre studier (Halvorsen & Nordstoga, 2013; Slettebø, 2013). Resultatene fra denne studien viser betydningen av lederkompetanse for fagutviklingsarbeid i de ulike tjenestepraktisene, så vel som ledelse av forskningssirklene fra høyskolen. Det er behov for mer forskningsbasert kunnskap om hvordan ledelse av kvalitets- og fagutvikling kan forankres og samordnes i forpliktende samarbeid mellom tjenestevirksomheter, utdanning og brukerne selv. På bakgrunn av begrensningene i studien, etterlyser vi også mer forskning knyttet til miljøterapeuters erfaring med forskningssirkler som redskap i kunnskaps- og kompetanseutvikling i tjenester for personer med utviklingshemming. Særlig er det behov for forskning hvor personer med utviklingshemming selv er deltagere og kan formidle sitt syn på kvalitet, kunnskap og kompetanse i tjenestene.

NOTE

- 1) Høsten 2015 igangsatte fakultet for helsefag ved VID Vitenskapelige høyskole tre forskningssirkler sammen med tjenesteytere fra helse- og velferdstjenester til personer med utviklingshemming. Prosjektet ble finansiert av Fylkesmannen i Rogaland, og var en del av satsning Kompetanseløftet 2015. Målet og intensjonen med arbeidet var å bidra til kompetanseheving, fag- og praksisutvikling i de respektive tjenestene.

SUMMARY

The article present results from a study of three researchcircles carried out in cooperation with staff working in services for people with intellectual disability and researchers at VID specialized University. The purpose was to explore staffs' experiences related to developing vocational competence through participating in research circles. The three research circles focused on promoting knowledge and competence in social work related to challenging behavior, psychological health and communication with people with intellectual disability. Dialogues in the research circles and development projects, the social workers gained knowledge based on theoretical, experience based and narrative knowledge and understanding. The knowledge attained by social workers in this study is described as *face-to-face knowledge* and *structural knowledge*. The authors conclude that development of knowledge and competence in research circles in the study, can be described as *narrative knowledge based practice*.

Keywords: *Intellectual disability, reseach circles, face-to-face knowledge and structural knowledge*

REFERANSER

- Bakhtin, Michael** (1998/2005). *Spørsmålet om talegenrane*. Bergen: Ariadne forlag.
- Bjerkholt, Eva & Stokke, Hilde Sofie** (2017). Et forskende fellesskap-Forskningssirkler på tvers av læringsarenaene i lærerutdanningene. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 101(02), 157-168.
- Bruner, Jerome** (2003). *Making stories, Law, Literature, Life*. London, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Delås, Grethe Marit** (2011). Bevisstgjøring av personlig kompetanse: Hvorfor bevisstgjøring av personlig kompetanse bør prioriteres i de sosialfaglige utdanningene. *Uniped*, 34(04), 82-88.
- Dythe, Olga** (2001). *Dialog, samspel og læring*. Oslo: Abstrakt.
- Fangen, Katrine** (2010). *Deltagende observasjon*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Fennefoss, Anne Tove & Jansen, Kirsten Elisabeth** (2004). *Praksisfortellinger – på vei til innsikt og forståelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Fjetland, Kirsten** (2015). Medforfatterskap i tilrettelagt arbeid? *En studie av narrativ praksis i relasjonen mellom arbeidstaker og arbeidsleder i tilrettelagt arbeid, VTA*. (nr. 271), Universitetet i Stavanger, Det humanistiske fakultet.
- Freire, Paolo** (1970/2006). *De undertrykte pedagogikk* (2. utg.) Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Gjermestad, Anita & Luteberget, Laila** (2016). Fortellinger kan bidra til nye innsikter hos omsorgspersonalet i botilbud til personer med multifunksjonshemming. *Psykologi i kommunen*, 51(2), 34-43.
- Guillemin, Marilyn & Gillam, Lynn** (2006). *Telling Moments. Everyday Ethics in Health Care*. Melbourne: IP Communications.
- Grimen, Harald** (2009). Debatten om evidensbasering, noen utfordringer. I Lars Inge Terum & Harald Grimen (Red.) *Evidensbasert profesjonsutøvelse* (s. 191-222). Oslo: Abstrakt.
- Halvorsen, Anne & Nordstoga, Sigrid** (2013). Fagutvikling – ulike tilnærminger. I Elsa Døhlie & Anne Marie Støkken (Red.) *Fagutvikling i velferdstjenester* (s. 26-41). Oslo: Universitetsforlaget.
- Helsebiblioteket** (2019). *Kunnskapsbasert praksis*. Hentet fra: <https://www.helsebiblioteket.no/kunnskapsbasert-praksis>
- Helsebiblioteket** (2018). *Kvalitetsforbedringsarbeid*. Hentet fra: <https://www.helsebiblioteket.no/kvalitetsforbedring/metoder-og-verktoy/modell-for-kvalitetsforbedring>
- Hesledirektoratet** (2018a). *Veileder om oppfølging av personer med store og sammensatte hjelpebehov*.
- Hesledirektoratet** (2018b). *Veileder til forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten*. IS-2620
- Helsetilsynet** (2016). *Det gjelder livet! Oppsummering av landsomfattende tilsyn i 2016 med kommunale helse og omsorgstjenester for personer med utviklingshemming*.
- Helse- og omsorgstjenesteloven** (2011) *Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester*. (LOV-2011-06-24-30). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30>
- Holmstrand, Lars, Härnsten, Gunilla, & Löwstedt, Jan** (2008). The research circle approach: a democratic form for collaborative research in organizations. I Rami Shani, Susan Albers Mohrman, William Pasmore, Bengt Stymne & Niclas Adler (Red.) *Handbook of Collaborative Management Research* (s. 83-201). Los Angeles: SAGE Publications.
- Hovland, Beate** (2011). *Narrativ etikk og profesjonelt hjelpearbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Hummelvoll, Jan** (2011). Realisme i praksisnær forskning. *Sykepleien Forskning* (3), 288-291.
- Jansen, Anne** (2013). *Narrative kraftfelt: utvikling hos barn og unge i et narrativt psykologisk perspektiv*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lave, Jean & Wenger, Etienne** (2003). *Situert læring – og andre tekster*. København: Reitzel.
- Lorentzen, Per** (2006). *Slik som man ser noen: faglighet og etikk i arbeid med utviklingshemmede*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lorentzen, Per, Pettersen, Marit & Næss, Petter Myhrer** (Red.) (2018) *Samværets praksis. Bidrag til relasjonell tilnærming i miljøarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Malterud, Kirsti** (2012). *Fokusgrupper som forskningsmetode for medisin og helsefag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Mansell, Jim & Beadle-Brown, Julie** (2012). *Active Support: Enabling and empowering people with intellectual disabilities*. London: Jessica Kingsley Publisher.
- NAKU** (2019). *Kunnskapsbanken Lasted ned 20/2 2019*. <https://naku.no/kunnskapsbanken>
- Nortvedt, Monica W, Jamtvedt, Gro, Graverholt, Birgitte, Nordheim, Lena & Reinart, Merete** (Red.) (2012). *Jobb kunnskapsbasert! En arbeidsbok* (2. utg. Red.) Oslo: Akribe.
- NOU 2016:17**. (2016). *På lik linje. Åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemming*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon. Informasjonsforvaltningen.
- Paulsen, Kirsti Meum, Haug, Erna & Hjelmeland, Inger** (2015) En god idé? Bruk av fagring som metode for utvikling av kunnskapsbasert praksis i hjemmetjenester til personer med utviklingshemming. *Fontene Forskning*, 8(2), 49-62
- Persson, Sven**. (2008).

- Forskningscirkler – en vägledning. *Gjallarhorn. Tidsskrift for profesjonsutdannelse*, (12), 4-16.
- Pettersen, Marit, Vindenes, Tove Iren, Tollefsen, Anita & Rommetveit Margunn** (2012). Praksisfortellingen som utgangspunkt for kunnskapsutvikling. *Fontene Forskning* 2(12), 46-69.
- Postholm, May Britt & Moen, Torill** (2009). *Forsknings- og utviklingsarbeid i skolen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ricoeur, Paul** (1984): *Time and Narrative, volume 1*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Ricoeur, Paul** (1992). *Oneself as another*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Reissman, Catherine Kohler** (2008). *Narrative methods for the Human Sciences*. California: SAGE Publications Inc USA.
- Skau, Greta Marie** (2017). *Gode fagfolk vokser: personlig kompetanse i arbeid med mennesker* (5. utg. Red.) Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Skovhus, Randi Boelskifte & Buhl, Rita** (2014). *Hvad er forskningscirkler, og hvordan arbejder vi med dem?* Danske Profesjonshøjskoler. University College Denmark. https://www.ucviden.dk/portal/files/27945415/Hvad_er_forskningscirkler_Og_hvordan_arbejder_vi_med_dem_Rita_Buhl_og_Randi_Skovhus_Februar_2014.pdf
- Slettebø, Tor** (2013). Forskningscirkler som fagutvikling. I Elsa Døhlie & Anne Marie Støkken (Red.) *Fagutvikling i velferdstjenester* (s. 219-233). Oslo: Universitetsforlaget.
- Slettebø, Tor & Seim, Sissel** (2016). Forskningscirkler som grunnlag for kompetanseutvikling i praksis og utdanning. I *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 93(3-4), 184-199.
- Strømfors, Gus & Edland-Gryt, Marit** (2013). *Jeg visste ikke at jeg kunne så mye. Praksisrefleksjon på arbeidsplassen*. Oslo: Gyldendal
- Söderström, Sylvia & Tøssebro, Jan** (2011). *Innfridde mål eller brutte visjoner. Noen hovedlinjer i utviklingen av levekår og tjenester for utviklingshemmede*. (Rapport 11 Mangfold og Inkludering, NTNU Samfunnsforskning AS). Hentet fra: <https://samforsk.no/SiteAssets/Sider/publikasjoner/Rapport%20Innfridde%20m%C3%A5l%20WEB-utgave.pdf>
- Thagaard, Tove** (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder* (5. utg.) Bergen: Fagbokforlaget.
- Thomassen, Magdalene** (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis: innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Thomsen, Rie, Buhl, Rita & Skovhus, Randi Boelskifte** (2017). *Forskningscirkelledelse i praksis – Research Circle Management in Practice*. *Nordic Studies in Education* 37(01), 46-60.
- Wadel, Cato**. (1991). *Feltarbeid i egen kultur: en innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*. Flekkefjord: SEEK.